

Spis treści

Wprowadzenie 11

Rozdział 1

Źródła i kierunki rozwoju psychologii rehabilitacji 15

1.1. Historia idei „psychologia w rehabilitacji” 15

1.1.1. Nieprofesjonalne wdrażanie psychologii do praktyki rehabilitacji 15

1.1.2. Psychologia osoby niepełnosprawnej 19

1.1.3. Początki psychologii rehabilitacji 22

1.2. Aktualny stan psychologii rehabilitacji jako wiedzy teoretycznej i praktyki społecznej 28

1.2.1. Postępy wiedzy teoretycznej w psychologii rehabilitacji 31

1.2.2. Postępy w przygotowaniu zawodowym psychologów rehabilitacji 33

1.2.3. Postępy w realizacji zawodu psychologa rehabilitacji 35

1.3. Podsumowanie 38

Z osobistych doświadczeń zawodowych: Symulacja głuchoślepoty 39

Rozdział 2

Psychologiczna charakterystyka problemów osób niepełnosprawnych 43

2.1. Wyznaczniki funkcjonowania osób niepełnosprawnych 44

- 2.1.1. Schemat myślenia psychologicznego o funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych 44
- 2.1.2. Główne problemy psychologiczne wynikające z niepełnosprawności 46

2.2. Relacja: uszkodzenie organizmu – wymagania sytuacji 51

- 2.2.1. Strefa utraconego rozwoju 51
- 2.2.2. Zmiany osobowości pod wpływem uszkodzenia ciała 53

2.3. Relacja: wymagania sytuacji – aktywność osoby niepełnosprawnej 57

- 2.3.1. Bariery środowiskowe 57
- 2.3.2. Strategie radzenia sobie z niepełnosprawnością 62
- 2.3.3. Stosunek ludzi pełnosprawnych do osób niepełnosprawnych 66

2.4. Relacja: uszkodzenie organizmu – stan świadomości osoby niepełnosprawnej 72

- 2.4.1. Reakcje emocjonalne i poznawcze na uszkodzenie ciała 72
- 2.4.2. Zaprzeczanie jako regulator stanu świadomości 78

2.5. Relacja: aktywność – stan świadomości osoby niepełnosprawnej 80

- 2.5.1. Akceptacja siebie przez osoby niepełnosprawne 81
- 2.5.2. Dążenie osób niepełnosprawnych do niezależnego życia 87

2.6. Podsumowanie 91

Z osobistych doświadczeń zawodowych: Blaski i cienie rehabilitacji osób chorych psychicznie 93

Rozdział 3

Rehabilitacja jako pomoc w rozwiązywaniu problemów życiowych osób niepełnosprawnych 97

3.1. Pozapsychologiczne regulatory działalności psychologów w rehabilitacji 99

- 3.1.1. Biomedyczne podejście do niepełnosprawności i rehabilitacji 99
- 3.1.2. Humanistyczne podejście do osób niepełnosprawnych i ich rehabilitacji 105

3.2. Psychologiczne modele procesu rehabilitacji 112

- 3.2.1. Analiza tradycyjnych modeli pracy psychologa w rehabilitacji 112
- 3.2.2. W kierunku nowego modelu pracy psychologa rehabilitacji 121

3.3. Dziedziny rehabilitacji – zadania dla psychologa 134

- 3.3.1. Rehabilitacja medyczna 134
- 3.3.2. Rehabilitacja ruchowa (dostosowana aktywność ruchowa) 137
- 3.3.3. Rehabilitacja zawodowa 139
- 3.3.4. Rehabilitacja pedagogiczna 141
- 3.3.5. Rehabilitacja społeczna 143

3.4. Podsumowanie 147

Z osobistych doświadczeń zawodowych: Czy potrzebne jest usprawnianie osób w starszym wieku? 149

Rozdział 4

Problemy osób niepełnosprawnych w rehabilitacji instytucjonalnej 154

4.1. Ból osób niepełnosprawnych jako problem psychologiczny 155

- 4.1.1. Ogólna charakterystyka bólu 156
- 4.1.2. Rodzaje bólu a niepełnosprawność 163
- 4.1.3. Psychologiczne metody ograniczania bólu chronicznego 171

4.2. Uszkodzenie ciała osób niepełnosprawnych jako problem psychologiczny 176

4.2.1. Struktura i funkcje ja-cieleśnego 177

4.2.2. Uszkodzenie organizmu i deformacje ja-cieleśnego 181

4.2.3. Możliwości rekonstrukcji ja-cieleśnego w procesie rehabilitacji 190

4.3. Zamartwianie się o własną przyszłość jako problem osób niepełnosprawnych 196

4.3.1. Proces i funkcje zamartwiania się 197

4.3.2. Nieprzewidywalność procesu leczenia i rehabilitacji oraz reakcji otoczenia na nabycie niepełnosprawności 201

4.3.3. Rehabilitacja jako proces przejmowania kontroli nad własnym losem 207

4.4. Podsumowanie 210

Z osobistych doświadczeń zawodowych: Metoda „dwuczłowieka” w rehabilitacji osób głęboko niepełnosprawnych umysłowo 211

Rozdział 5

Problemy osób niepełnosprawnych w rehabilitacji środowiskowej 215

5.1. Związki intymne osób niepełnosprawnych 216

5.1.1. Potrzeby seksualne osób niepełnosprawnych i możliwości ich zaspokajania 218

5.1.2. Funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w małżeństwie i rodzinie 225

5.1.3. Samotność osób niepełnosprawnych – grupy samopomocowe 231

5.2. Dochodzenie do niezależności życiowej poprzez pracę 235

5.2.1. Bezrobocie osób niepełnosprawnych: jego przyczyny i konsekwencje 236

5.2.2. Proces zatrudniania osób niepełnosprawnych 244

5.2.3. Rehabilitacja poprzez pracę 247

5.3. Integracja społeczna osób niepełnosprawnych 250

5.3.1. Udział społeczności lokalnych w procesie rehabilitacji 251

5.3.2. Funkcjonowanie instytucji opiekuńczo-rehabilitacyjnych
w naturalnym środowisku 258

5.3.3. Znaczenie obywatelskości w życiu osób
niepełnosprawnych 262

5.4. Podsumowanie 267

Z osobistych doświadczeń zawodowych: Wzmacnianie siły charakteru
osób z uszkodzeniem rdzenia kręgowego 268

Rozdział 6

Perspektywy rozwoju psychologii rehabilitacji 272

6.1. Dylematy teoretyczne psychologii rehabilitacji 272

6.1.1. Między fragmentacją i unifikacją teorii w psychologii
rehabilitacji 272

6.1.2. Między psychobiologizmem i socjobiologizmem
w ujmowaniu problemów osób niepełnosprawnych 274

6.1.3. Między negatywną i pozytywną psychologią rehabilitacji 277

6.2. Utrudnienia w rozwoju praktyki psychologicznej w rehabilitacji i możliwości ich przezwyciężania 278

6.2.1. Współpraca psychologa z innymi specjalistami z zakresu
rehabilitacji 279

6.2.2. Oczekiwania osób niepełnosprawnych wobec psychologa 280

6.2.3. Funkcjonowanie psychologa w instytucjach
rehabilitacyjnych 282

Z osobistych doświadczeń zawodowych: Zapotrzebowanie na usługi
psychologa w rehabilitacji osób po transplantacji serca 284

Bibliografia 287

Indeks osób 308

Indeks rzeczowy 317